

M. Molski

Ks. Antoni Korcik (1892-1969)

Studia Philosophiae Christianae 7/1, 330-333

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

3.6.4 Przeciw argumentowi moralnemu, głoszącemu, że „gdyby Bóg nie istniał, nie byłoby pojęcia dobra i zła”, Russell postawił antytezę, że „dobro i zło nie istnieją li tylko dzięki Bogu, ale że z natury rzeczy logicznie poprzedzają Boga”.

3.6.5 Przeciw innej jeszcze wersji argumentu moralnego, „według której istnienie Boga jest konieczne do zaprowadzenia sprawiedliwości na świecie”, dla zadośćuczynienia za niesprawiedliwie doznawane przykrości, Russell rozumuje z pewną przekorą: „Świat ten jest pełen niesprawiedliwości; pozwala to nam przypuszczać, że próżno byłoby szukać sprawiedliwości we wszechświecie, i dostarcza moralnego dowodu przeciw istnieniu bóstwa, a nie na jego korzyść”.

3.6.6 U Russella — jako sceptyka — przyjęcie formy asertywnej, zamiast hipotetycznej, w głoszeniu poglądów antyteistycznych wypada chyba życzliwie potraktować jako pewien manewr taktyczny, jako metodę sugerowania prywatnych wierzeń. Przytoczone natomiast argumenty i kontrargumenty zdają się raczej potwierdzać teorię starożytnych sceptyków o izostenii sądów, niż rozstrzygać problem. Zgodnie z tezą odczytu Russell pokazał nie to kim jest, lecz to, kim nie jest. Nie jest chrześcijaninem, nie jest teistą. Przy swoim jednak wcześniejszym krytycyzmie i późniejszym sceptycyzmie nie powinien także być ateistą. W samej rzeczy, w swoich licznych deklaracjach słownych w tej sprawie, wahał się między agnostycyzmem i ateizmem.

Edward Nieznański

KS. ANTONI KORCIK

(1892—1969)

Dnia 24 października 1969 r. zmarł ks. Antoni Korcik, docent Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierownik Katedry Logiki na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, znany historyk logiki.

Ks. Antoni Korcik urodził się 28 maja 1892 r. w Krasnymstawie. Średnie wykształcenie zdobywał w Puławach, Hrubieszowie i Zamościu. Ukończył je w Odessie, gdzie w roku 1916 rozpoczął uniwersyteckie studia matematyczno-przyrodnicze. Po roku przerwał je i wstąpił do Seminarium Duchownego w Żytomierzu. W roku 1920 otrzymał święcenia kapłańskie i zapisał się ponownie na uniwersytet. Tym razem uczelnią był Katolicki Uniwersytet Lubelski, a przedmiotem studiów — filologia klasyczna i filozofia. Po dwóch latach ks. A. Korcik przeniósł się do Warszawy. Tu na sekcji filozoficznej Wydziału Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego studiował pod kierunkiem ks. prof. Stanisława Kobyłeckiego. W roku 1926 uzyskał magisterium

po przedłożeniu pracy pt. *Rola terminu średniego w sylogistyce Arystotelesa*. W cztery lata później otrzymał na tymże Wydziale doktorat z filozofii chrześcijańskiej na podstawie dysertacji pt. *Teoria konwersji zdań asertorycznych u Arystotelesa w świetle teorii dedukcji*. Pracę doktorską pisał pod kierunkiem prof. Jana Łukasiewicza. Pod jego wpływem utrwaliły się w ks. A. Korciku zainteresowania historyczne i skierowały w trwałą sposób ku historii logiki. Po dwuletniej pracy gimnazjalnej ks. A. Korcik rozpoczął wykłady zleczone z historii filozofii na Wydziale Teologicznym uniwersytetu w Wilnie. W roku 1935 uzyskał naukowe stypendium zagraniczne. Przebywał w Niemczech, głównie w Hanowerze, Berlinie i Lipsku, przeprowadzając badania nad logiczną spuścizną Leibniza. Po powrocie do kraju pełnił nadal obowiązki wykładowcy uniwersytetu wileńskiego. Okres od roku 1942 do 1944 spędził w obozie internowanych na Litwie. W warunkach obozowych prowadził studia nad logicznym traktatem Hospiniana. W roku 1945 rozpoczął wykłady zleczone z logiki na Wydziale Nauk Humanistycznych KUL. Gdy w następnym roku powstał Wydział Filozofii Chrześcijańskiej, ks. A. Korcik został na nim wykładowcą logiki. W roku 1948 uzyskał habilitację w zakresie logiki na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego na podstawie pracy pt. *Teoria sylogizmu zdań asertorycznych u Arystotelesa na tle logiki tradycyjnej* i jako zastępca profesora logiki został kierownikiem Katedry Logiki na Wydziale Filozoficznym KUL. Funkcję kierownika pełnił do przejścia na emeryturę w roku 1963. Jako emerytowany pracownik naukowy prowadził w dalszym ciągu zajęcia dydaktyczne. Był twórcą wyodrębnionego seminarium logiki i organizatorem Zakładu Logiki i Teorii Poznania, przyczyniając się w znacznej mierze do skompletowania jego powojennego księgozbioru, a zwłaszcza zaopatrywania go w piśmiennictwo fachowe z zakresu historii logiki, którego to piśmiennictwa był znakomitym znawcą i skrzętnym zbieraczem. W latach 1952/53 i 1954/55 pełnił obowiązki prodziekana Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej.

Działalność naukowa ks. A. Korcika szła w trzech kierunkach i obejmowała: 1. Zajęcia dydaktyczno-naukowe, 2. publikowanie wyników własnych badań nad dziejami logiki, 3. prace w towarzystwach naukowych.

1. Do zajęć dydaktycznych na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej należały wykłady kursoryczne, monograficzne i seminaria.

W wykładach kursorycznych wyszedł ks. A. Korcik poza logikę tradycyjną, zapoznawał bowiem słuchaczy także z logiką matematyczną, nawiązując do początkowych jej postaci (G. Frege, E. Schröder, J. Słeszyński, B. Russell, pierwsze prace Łukasiewicza).

Wykłady monograficzne poświęcał zagadnieniom z historii logiki starożytnej, średniowiecznej i nowożytnej; przedstawiał logikę Arystote-

lesa, stoików, prekursorów średniowiecza (Apulejusz, Boecjusz, Kapella, Kasjodor), logikę średniowieczną (Abelard) i nowożytną (J. Hospinian, W. G. Leibniz, G. Saccheri, logika XIX w.).

Seminaria wiązały się tematycznie z wykładami monograficznymi, głównie jednak dotyczyły przedmiotu prac magisterskich i doktorskich — sylogistyki Apulejusza, dialektyki Galenosa, nauki o supozycji terminów u Piotra Hiszpana i jego komentatorów, nauki o konsekwencjach u Dunsza Szkota i Pseudo-Szkota, logiki Bolzana i Fregego, zagadnień logicznych u B. Trentowskiego, St. Leśniewskiego i St. Kobyłeckiego. Przedmiotem badań była także logika Hobbesa, Magniego, Wallisa, Brentana i innych. Kierownik seminarium kładł duży nacisk na źródłowość prac dyplomowych i znajomość literatury z historii logiki.

Pod kierunkiem ks. A. Korcika 6 osób napisało prace magisterskie i 4 osoby — doktorskie. Większość z nich pracuje na stanowiskach akademickich lub w seminariach duchownych.

2. Dorobek piśmienniczy ks. A. Korcika zawiera około 40 pozycji. Dwie z nich — praca doktorska i habilitacyjna — ukazały się oddzielnie, pozostałe zaś — to artykuły, autoreferaty i recenzje, umieszczone głównie w takich czasopismach polskich jak „Przegląd Filozoficzny”, „Roczniki Filozoficzne”, „Studia Logica”, „Polonia Sacra”. Niektóre z nich ukazały się w „Organon” i „Bibliotheca Classica Orientalis”.

W publikacjach ks. A. Korcika można wyodrębnić pod względem tematycznym dwa główne nurty. Jednym z nich jest logika Arystotelesa i rozwój historyczny sylogistyki poprzez średniowiecze i czasy nowożytne (R. Kilwardby, L. Valla, R. Grassmann, L. Couturat). Drugi nurt stanowi logika zdań w jej formie starożytnej — jako teoria sylogizmu hipotetycznego (stoicy, Cycero, Galenos, Boecjusz, Kapella, Kasjodor) i w formie nowożytnej — jako systemu aksjomatyczno-dedukcyjnego (G. Frege, H. M. Sheffer, A. N. Whitehead, B. Russell). Inne publikacje poświęcone są szczegółowym zagadnieniom logicznym u różnych autorów (Euklides, Apulejusz, B. Bolzano, C. Jones, J. Sleszyński). W tej grupie znajdują się prace z historii logiki rosyjskiej (M. I. Karinski, P. Porecki, L. W. Rutkowski, S. O. Szatunowski, N. A. Wasiliew).

Autorami, którymi ks. A. Korcik zajmował się najczęściej, byli Arystoteles i Leibniz. O logice Stagiryty pisał pracę magisterską, doktorską i habilitacyjną, w roku zaś 1953—54 wydrukował artykuł pt. *Zdania egzystencjalne u Arystotelesa*. Z Leibnizem związane są publikacje: *O źródłach drukowanych i niedrukowanych logiki Leibniza*, *Teoria sylogizmu Hospiniana i Leibniza*, *Metoda Leibniza interpretacji logiki Arystotelesa*, *Próby Leibniza dowodu subalternacji*, *La „Defen-*

sio Trinitatis contra Wissowatium" de Leibniz en rapport avec polémique de Scharff avec Rauen.

Cały dorobek piśmienniczy ks. A. Korcika stanowi zbiór przyczynków do historii logiki.

3. Ks. A. Korcik był członkiem czynnym Towarzystwa Naukowego KUL. W latach 1952—54 pełnił funkcję naukowego redaktora „Roczników Filozoficznych”. Brał także udział w pracach Grupy Tematycznej Historii Logiki przy Instytucie Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk. Na konferencjach Grupy wygłosił 13 referatów na różne tematy ze swej specjalności. Utrzymywał liczne kontakty naukowe, które osobom z nich korzystającym dawały możliwość czerpania cennych informacji z dziejów logiki i fachowego piśmiennictwa.

Śmierć ks. A. Korcika stanowi niemałą stratę w dziedzinie historii logiki. Odszedł bowiem człowiek o dużej pracowitości i erudycji.

M. Molski